

Korrupció ma, Magyarországon

A téma vitathatatlanul aktuális, ám korántsem újkeletű, a legutóbbi kutatások alapján minimum 3000 éves múltra vezethető vissza.¹ Különböző megjelenési formái (megvesztegetés, csúszópénz, megkenés, törvénytelen juttatás, ajándékozás, baksis, lefizetés stb.) a történelem szinte minden időszakában és kultúrájában előfordultak. Folyamatosan jelen volt és jelen van a gazdaság, a politika, a közigazgatás, valamint a bűnüldözés és igazságszolgáltatás területén.²

Platón „Az Államférfi” c. művében a politikai hatalomgyakorlást az orvos munkájához hasonlítja, mert mindkét esetben azonos jellemzőként feltételezi, hogy szakértelem és tudás alapján tevékenységüket a mi, azaz a társadalom javára gyakorolják. A görögök szerint a korrupció egyenlő a kiüresedett hatalommal. Káros, mert aláássa a törvényeket, a politikai rendet és az intézményeket. A klasszikusok a „politikai test” általános betegségének tartották a korrupciót, Rousseau pedig azt hirdette, hogy az eredendően jó természeti adottságokkal rendelkező embert a társadalmi és politikai rend korrumpálja és rontja meg.³

A korrupció rendkívül összetett és gyakran ellentmondásos, kisebb-nagyobb mértékben a világ minden részén felbukkanó, nem ország- vagy földrész specifikus jelenség, amely az emberi gyengeségből és a javak iránti vágyból ered. Hatása mindenütt romboló, gondoljunk akár egy ország gazdasági növekedésre, a nemzet morális megítélésére,

a demokráciára, jogállamiságra és végül az egyes emberek erkölcsi fejlődésére. Kultúránként eltérő módon küzdöttek ellene: például rotálták a közhivatalnokokat, jutalmazták azokat, akik leleplezték a korrupt gyakorlatot.

Véleményem szerint a korrupció akkor válik a társadalom számára leginkább veszélyessé, amikor mint egy vírus, szétterjed, mindenhol jelen van, fertőzi a gazdaságot, az erkölcsöt, a fejlődést, az Életet. Ma Magyarországon egy korrupciós vírus terjedt el. Egy vírus, ami hátráltatja az ország gazdasági fejlődését, veszélyezteti a jogállamiságot, megfertőzi az életet, olyannyira, hogy már-már annak rossz, de természetes velejárójaként tekintünk rá, beletörődünk és szinte már el is fogadjuk. Feltételezem, hogy a korrupció leküzdése ma minden nemzet számára az egyik legnagyobb kihívást jelenti.

Nevezhetném a korrupciót állam elleni bűncselekménynek is. Az állam elleni bűncselekmény a Wikipedia megfogalmazásában az államban kifejezésre jutó politikai rendszert, annak alapintézményeit és működését, illetve az állam függetlenségét, területi épségét és biztonságát sérti.⁴ Mindez elmondható a korrupcióról is, ami veszélyezteti a demokráciát, gátolja a gazdasági növekedést, eltéríti az állami intézmények elvárt lojalitását, negatív hatással van a nemzet morális fejlődésére. A korrupció aláássa a jó kormányzást, a jogállamiság és az alapvető emberi jogok érvényesülését. Félrevezeti az állampolgárokat,

rontja a versenyt, sérti a magánszektor érdekeit és torzítja a pénzügyi piacokat.

A Csemegi-kódex, az 1878. évi V. törvénnyel színre lépő első magyar átfogó büntető törvénykönyv két bűncselekményt rendelt szigorúbban büntetni: egyik a felségsértés, melynek három fajtája volt (a király, az alkotmány, vagy az államterület elleni); a másik a hűtlenség (mely lehetett diplomáciai vagy katonai). A kódex mintegy ötven paragrafust, hat fejezetet szánt a vagyoni elleni bűncselekményeknek. A lopás, zsarolás, hűtlen kezelés, jogtalan elsajátítás, bűnpártolás, csalás... mind ide tartozott. A lopás csupán két forintot meg nem haladó élelmiszer esetén számított kihágásnak, amúgy minden más esetben büntetett volt, és minimum hat havi börtönnel büntették.⁵

A politikában, a közigazgatásban és az üzleti szektorban napvilágra kerülő nagy horderejű korrupciós ügyek sorozata rávilágít arra, hogy nemcsak Magyarországon, hanem egész Európában, sőt a Harmadik Világ országaiban is sürgős lépéseket kell tenni a korrupciós vírus felszámolása érdekében. Mind a modern államoknak, mind pedig a Harmadik Világ országainak nagy gondot és kihívást jelent ma a korrupció, amely alapjaiban ingatja meg az államba vetett bizalmat, az állami szervezetrendszer biztonságát, valamint a jogállamiság felborulásához és a társadalom elbizonytalanodásához vezet.

Tanulmányomban emellett, hogy részletesen elemzem a Magyarország gazdaságának és társadalmának fejlődését jelentősen befolyásoló és a hatá-

rozottan jelenlevő korrupció mértékét, megemlítem a jó és rossz példákat az EU más országaiban is. Próbálok választ találni a korrupció kialakulásának lehetséges okaira és arra, hogy mi lehet a magyarázata annak, hogy egyes országok gazdaságát szinte teljesen behálózza, míg másoknál jelentősen kisebb mértékben fordul elő. Vajon kulturális, történelmi, gazdasági vagy törvényi okai vannak? Bemutatom Magyarország mai korrupciós állapotát, és személyes véleményemmel jellemzem az állami és civil korrupcióellenes szervezetek törekvéseit, munkáját, eszközeit és eredményességét. Tanulmányomban nagy hangsúlyt fektetek arra, hogy kiderítsem, milyen – esetleg ma nem használt egyéb eszközökkel, ill. mely kutatási jogok és bizonyítási eszközök tulajdonában válhatna sikeresebbé a korrupciós esetek felderítése, előfordulásuk jelentős és gyors mérséklése. Tanulmányom végén kísérletet teszek egy olyan szervezet felállítására, amely működésével, a javasolt intézkedések és módszerek együttes bevezetésével sikeresen szállhatna küzdelembe Magyarországon – és a példa nyomán másutt is – a korrupció visszaszorításában.

Miért foglalkozom ezzel a témával? Két oka is van: szeretem Magyarországot és szeretném, ha gyermekem olyan országban nőhetne fel, ahol értéke van az erkölcsnek és a tisztességes munkával megszerzett javaknak. Az ország fejlődik, de nem érzem, hogy teljesen jó irányba haladna. Sőt véleményem szerint az ország rossz irányba tart, egy erkölcstelen, igaztalan utat jár, ahol a

bűnelkövetők háborítatlanul és biztonságban, sőt támogatva dolgoznak, gyarapítják tisztességtelenül megszerzett vagyonukat miközben az ország másik felén családok élnek mélyszegénységben és gyermekek töltik napjaikat éhezéssel. Ma, Magyarországon, Európa közepén. A másik okot a mindennapi üzleti élet biztosítja, amelyben a korrupció – a vírus – lépten-nyomon jelen van. Amióta egy nagyvállalatnál dolgozom, tucatnyi személyes tapasztalattal rendelkezem a korrupt rendszer jelenlétéről és fojtogató támadásáról. Támadás ez, hiszen nálunk a cégvezetés – ami német – messzemenően korrupcióellenes és minden tekintetben tiszta, büszkén állíthatom, hogy cégem egyetlen adóforintot sem csalt el, minden forint pályázati pénzzel tisztességesen bánt és minden egyes korrupciós támadást hártott. Személyes tapasztalatom van tehát arról is, hogy bár fáradságos és költséges (ill. sok esetben kétséges) a győzelem, mégis érdemes szembeszállni a korrupcióval.

Hiszek abban, hogy ez az ország képes megváltozni és felgyógyulni a betegségéből, hiszen talpraesett, szorgalmas, dolgozó emberek lakják, akik nem jószántukból sodródnak korrupciós ügyekbe. Dolgozatomban fontos szerepet szánok annak kiderítésére, hogy bár az országban számos, a korrupció ellen küzdő elszánt civil szervezet, internetes csoport dolgozik, vajon miért nem hallgatja meg őket a Kormány, a törvényhozás, miért nem tudnak eredményesebbek lenni, ill. milyen egyéb jogok és feltételek megléte segíthetné őket a hatéko-

nyabb küzdelemhez és egy eredményesebb munkához.

Mi is a korrupció?

Tekintettel arra, hogy a korrupció megjelenése évezredekre is visszavezethető, kíváncsi voltam arra, hogy vajon megfogalmazása, körülírása az idők folyamán hogyan változott. Először is fontosnak tartom leírni, behatárolni, majd definiálni, hogy mi is a korrupció, milyen esetekben beszélhetünk korrupcióról. Kiderült, hogy egységesen elfogadott definíciója nincsen, mint ahogy maga a korrupt tevékenység mértéke, határai és jellemzői is folyamatosan változnak: kultúráról kultúrára, korszakról korszakra.⁶ Egy azonban korszaktól függetlenül mindig elmondható: a fogalom mindig és mindenütt negatív jelentéssel bír(t).

A Wikipedia szerint a korrupció a latin *corruptio*, azaz romlás, rontás szóból ered. „**A korrupció tehát megvesztegetés, vagy olyan törvénybe vagy közérkölsbe ütköző cselekedet, aminek során valaki pénzért vagy más juttatásért vagy juttatásra való kilátásért cserébe jogosulatlan előnyhöz juttat másokat.**”⁷

Niccoló Machiavelli, a 15-16. században élt olasz politikus, filozófus, író értekezéseit és államigazgatási elképzeléseit Firenzében, mint politikai vezetői szerepet betöltő államférfi írta. Szerinte a *corruzione* (korrupció) az okoktól teljesen függetlenül jelenti a kormányzás romlását. **Machiavelli a birodalmak**

bukását is a korrupcióra vezeti vissza!⁸

Néhány évszázaddal később Pallas Nagy Lexikonjában, az 1893-97 között kiadott első önálló magyar, nem fordításos alapuló lexikonban a következőképp vélekednek korunk nagyjai – Bánki Donát, Eötvös Lóránd, Cholnoki Jenő – a korrupcióról:

„Korrupció (corruptio lat.), 1. Korrumpál.

Korrumpál (lat.) a.m. megront, meghamisít, elcsábít, megveszteget; *korrumpált*, megrontott, romlott, meghamisított; **korrupibilis**, megrontható, megvesztegethető; *korrupció*, romlottság, megvesztegetés, erkölcsi romlottság, megvesztegethetőség; *korrupzív*, megrontó, megfertőzhető, megvesztegethető; **korrupzor**, vesztegető, csábító.”⁹

Szántó Zoltán 1997-ben megjelent **Vázlat a korrupció fogalmáról** c. értekezésében különös módot választ a korrupció fogalmának bemutatására: matematikailag képletezi azt. A modell szerint a megbízott akkor válik korrupttá, amikor a korrupcióval elérhető haszna meghaladja azt a bevételt, amihez akkor jutna, ha tisztességes maradna. A megbízó ennek megfelelően szintén csak akkor próbálkozik a megvesztegetéssel, ha az ebből származó haszna magasabb marad, mint ha tisztességesen járt volna el.

A korrupció matematikai leképezését érdekesnek találtam, ezért röviden bemutatom. A képletben f a megbízott rendszeres fizetése és $M(0)$ az a morális elégedettség, amely abból származik, hogy tisztességes marad.

Tehát ha nem válik korrupttá, akkor $U_1 = U[f + M(0)]$

Bonyolítsuk a körülményeket és legyen

k a kenőpénz,

p annak valószínűsége, hogy korrupció esetén lebukik,

b a büntetés mértéke,

$M(k)$ pedig a megvesztegetés morális költsége (pl. lelkiismeret furdalás)

Tehát ha korrupttá válik, akkor $U_2 = U[p(f + k - b) + (1 - p)(f + k) - M(k)]$ nyereségre tesz szert. Amennyiben tehát $U_1 > U_2$, akkor a megbízott várhatóan tisztességes marad. Ellenkező esetben viszont, vagyis ha $U_1 < U_2$, akkor a megbízott várhatóan korrupttá válik.¹⁰

A merjtenni.hu internetes oldal mai megfogalmazása szerint a korrupció: **„Ráruházott hatalommal visszaélés magánhaszon céljából.”**¹¹

Az ember korszaktól függetlenül, bizonyos hierarchikus körülmények és saját emberi gyengesége mellett könnyen hajlik arra, hogy másokat – azok együttműködő beleegyezésével – eszközként használva, saját céljai elérésének érdekében tegyen lépéseket egy törvénysértő, bizalmi együttműködés kibontakoztatására. Szükséges feltétele a már említett hierarchikus társadalmi felépítés, a javak vagy erőforrások egyenlőtlen elosztása, a szoros együttműködés és a bizalom. A korrupció olyan rejtett, illegális tevékenység, amelyet a mai magyar gyakorlatban használt eszközökkel és módon nehéz kutatni. Az úgynevezett kemény adatok, amelyekre a

társadalomtudományok más területeken támaszkodnak, itt alig használhatóak. Különösen igaz ez, ha a korrupció belső szerkezetét, típusait, működési mechanizmusait szeretnénk feltárni.

A korrupció mérése

A Transparency International (TI) egy globális korrupcióellenes civil szervezet. Több mint 90 tagozata van világszerte, nemzetközi titkársága Berlinben működik. A TI célja, hogy világszerte felhívja a figyelmet a korrupció káros hatásaira. Az ezzel szembeni hatékony lépések szükséges és sürgető kifejlesztése és megvalósítása érdekében kormányzati, üzleti és civil társadalmi partnerekkel folytat együttműködést.¹²

Korábbi kutatásai során Johann Graf Lambsdorff dolgozta ki a Transparency International mára már jól működő és ismert korrupcióészlelési indexének módszertanát, s folyamatosan irányítja az évente megjelenő és világszerte használt index összeállításával kapcsolatos munkálatokat a passauai egyetemen. Lambsdorff szerint akik készek arra, hogy korrupciós cselekedeteket hajtsanak végre, elveszítik a tisztesség iránti elkötelezettségüket. A korrupciós szereplők nem tudják tisztességesen szolgálni a közérdekét, ugyanakkor arra sem képesek, hogy hitelesen ígérjenek kölcsönösséget szintén korrupciós partnereiknek. Fontos ez a gondolat a korrupció súlyos gazdasági és társadalmi következményeinek megértésében, valamint a korrupció megfékezésére irányuló reformok megalapozásában. A kenőpénzt felkínálók és az

azt elfogadók ugyanis tudathasadásos viszonyba kerülnek a tisztességgel és az őszinteséggel. Miközben elárulják feletteseiket és a társadalmat, őszinte kölcsönösséget jeleznek egymásnak. Ennek tudatában a korrupciós együttműködés egyik bizonytalan eleme: a korrumpáló nem tudhatja pontosan, hogy mire számíthat a kenőpénz fejében. Ez lehet tehát az egyik sebezhető pontja azoknak a szereplőknek, akik hajlamosak korrupciós ügyletek végrehajtására.¹³

A Transparency International Magyarország (TI Magyarország) a TI magyar tagozata. Független szakmai szervezatként, képességei lehető legteljesebb kihasználásával járul hozzá a korrupció mérsékléséhez. Fő feladatainak tekinti a közpénzek felhasználása terén az átláthatóság és a számon kérhetőség megteremtését, továbbá a közérdekű információk hozzáférhetőségének javítását. Céljai elérése érdekében tevékenységeik során a párt- és kampányfinanszírozásra, a közbeszerzésekre, a közérdekű bejelentők védelmére, az igazságszolgáltatási korrupcióra, a közérdekű érdekképviseleti kérdésekre és az üzleti szektor átláthatósági mechanizmusaira összpontosítanak.

A CPI (Corruption Perception Index, magyarra fordítva Korrupció Érzékelési Index) a TI korrupció mérési indexe, amely 1995 óta rangsorolja a világ országait az adott országban a közszférában előforduló korrupció érzékelt mértéke alapján. Az index az állami szektorban tapasztalható korrupciót, azaz a „közhivatallal személyes haszonszerzés céljából való visszaélést” vizsgálja. Az

adatok független intézetek szakértői felméréseire épülnek. Ez a világon a legszélesebb körben használt és ismert, a korrupció valós mértékét érzékeltető mutató 0-100-ig méri a korrupció érzékelését, ahol 0 jelenti, hogy az ország erősen korrump és a 100 jelenti, hogy az adott ország egyáltalán nem korrump.¹⁴

Magyarországon az 1989-es rendszerváltást követően a korrupció széles körben elterjedt. Egyrészt az erőforrások szűkössége, másfelől azok helytelen elosztása, a bürokratikus jogi és közigazgatási rendszer, valamint a kölcsönös szívességek hálózata – azaz az urambátyám, barát, szomszéd, ismerős, stb. világ – azóta is a korrupció leggyakoribb előidézői. A rendszerváltás óta a magyar társadalom jelentős változásokon ment át, amelyek következtében az erkölcsök lazultak, ez pedig tovább erősítette a korrupció terjedését.¹⁵

A korrupció mértékét vizsgálva a rendelkezésre álló hivatalos korrupciós adatokról összességében elmondható, hogy azok meglehetősen korlátozottan és pontatlanul állnak rendelkezésre. A közélet tisztasága elleni bűncselekményekről (így a vesztegetésről és a befolyással üzérkedésről) az Egységes Rendőrségi és Ügyészségi Bűnügyi Statisztikai rendszer vezet adatokat. (A Koordinációs és Statisztikai Osztály azonban csak a hozzá közvetlenül érkező sajtómegkeresésekre és csak a Sajtóosztályon keresztül szolgáltat statisztikai adatot. Az oldalon keresgélve, a minimálisan feltüntetett adatokból kitűnik, hogy a kereshető adatok csak 2008-ig nyúlnak vissza, valamint egyet-

len keresési feltételben sem tudtam megadni, hogy korrupcióval (vesztegetés, befolyással üzérkedés) kapcsolatos statisztikát keresek.) A szakirodalomból vett hivatkozás alapján az elmúlt 15 év során Magyarországon a felderített korrupciós bűncselekmények száma 400 és 1000 között mozgott évente. Míg 1991-ben 344, 1992-ben 782, 2005-ben 955 és 2006-ban 480 a felderített esetek száma.

A fenti adatokból nem lehet megszemlő következtetéseket levonni a korrupció jelenlegi magyarországi helyzetéről, hiszen az amúgy is hiányos értékelésénél elmulasztották figyelembe venni az egyéb korrump magatartás körébe sorolható bűncselekményeket, mint például a hűtlen kezelést vagy a hivatali visszaélést. Tekintettel a korrupció magas fokú rejtettségre, a vesztegetésre és befolyással üzérkedésre vonatkozó 2006-os adatok (480) erősen hiányosak, megkérdőjelezhetőek. Fentiek tudatában, és összességében is elmondható, hogy a felderített korrupciós adatok csupán minimális hányadát képviselik a ténylegesen előforduló korrupciós eseteknek, amelyek **többsége végül felderítetlen marad.**¹⁶

A TI Korrupció Érzékelési Indexén 2012-ben rangsorolt 176 ország kétharmada 50 pont alatti értéket ért el: erős korrupciós fertőzöttséget mutat. Dánia, Finnország és Új-Zéland 90-es pontszámmal, azaz meglehetősen tiszta lelkiismerettel vezeti a rangsort. Ezekben az országokban jellemző, hogy magas szintű hozzáférés biztosított a közérdekű információkhoz, valamint megfelelőek a közhatalmat gyakorlók magatartását

szabályozó intézkedéseknek. A sort az előző évekhez hasonlóan ismét az Afganisztán, Észak-Korea, Szomália harmas zárja a 174. helyen, 8-as pontszámmal, remélhetőleg rossz lelkiismerettel. Ezekben az országokban a felelős állami vezetés és a hatékony, felelős közintézmények szinte teljes hiánya egyértelműen jelzi, hogy sokkal erőteljesebb kiállásra van szükség a korrupció elleni küzdelemben. (1. sz. melléklet)

Magyarország 2012-ben 55-ös pontszámával a világon vizsgált 176 ország közül a 46. helyen, azaz az európai mezőny alsó harmadában végzett. Bár országunk a régióban Észtország, Szlovénia és Lengyelország mögött megszerezte a 4. helyezést, az EU 27 tagállamából még mindig csak a 19. lett, azaz súlyosan fertőzött. Magyarországon változatlanul magasak az üzleti és a politikai élet összefonódásából eredő korrupciós kockázatok. A fékek és ellensúlyok rendszere hazánkban alaposan meggyengült, jellemző, hogy a magán- és a csoportérdekek a közérdeket kiszorítva érvényesülnek a döntéshozatalok során.¹⁷

A GKI Gazdaságkutató Zrt. 2013 júniusában végzett reprezentatív felmérést arról, hogy a magyarországi lakosság szerint 2010 óta összességében hogyan alakult hazánkban a korrupció az állami intézményeknél, illetve az önkormányzatoknál. A felmérés alapját képező 1000 fős minta korra, nemre, régióra és településtípusra reprezentatív volt.

A megkérdezettek 47 százaléka nem érzékelt változást (azaz a korrupció előző évekhez hasonló magas szintét érezték), 39 százalékuk a korrupció mértéké-

nek változását tapasztalta – amelyből 23 százalék annak jelentős erősödéséről, 14 százalék annak csökkenéséről nyilatkozott. Az átlagos érték 23 lett, vagyis a lakosság a korrupció további enyhe növekedését érzékelte 2013-ban, 2010-hez képest.

Az egyes régiókat tekintve nagyon magas az érzékelt korrupció növekedése a Dél-Dunántúlon és Közép-Magyarországon, ugyanakkor a felmérésben résztvevők enyhébb növekedést tapasztaltak Észak-Magyarországon, a Közép-Dunántúlon és a Dél-Alföldön. A megyeszékhelyek és a főváros a legfertőzöttebbek, a lakosság messze átlag feletti korrupciónövekedést észlelt ezeken a településeken. Ennek oka a GKI szerint az lehet, hogy az igazán nagy volumenű fejlesztések – természetesen EU források igénybevételével – itt zajlanak.¹⁸

A korrupció valódi kiterjedtségéről, működéséről azonban továbbra is nehéz magyar vonatkozásban pontos és megalapozott megállapításokat tenni, mert még mindig hiányoznak a kormányzás kutatását segítő, megalapozó, alapvető elektronikus adatbázisok – nyilatkozta Tóth István János, a Corvinus Egyetem Korrupciókutató Központjának társigazgatója a hvg.hu-nak.

1996-ban már volt számítógép, internet is, tehát adott volt az adatok elektronikus tárolásának lehetősége. Ehhez képest 1997-98 között a magyar közbeszerzési eljárások adatai csupán papír alapon vannak meg, kutatási céllal az Országgyűlési Könyvtárhoz lehet fordulni. Bár 1998-2004 között már felke-

rültek adatok a közbeszerzési hatóság honlapjára, azok nem használhatóak adatbázisként, hiszen csak az információk rendezetlen halmazát adják. Amikor pedig 2005-től kezdődően rendezettebb formában kezdte közölni az adatokat a Közbeszerzési Hatóság, kiderült, hogy a tömérdek hibás adat szintén használhatatlan. (Szám formátum helyett betűvel írják be az adatot, vagy például az ajánlattevő cégek nevének leírása helyett elegendő lett volna az adószámot rögzíteni – ezzel elkerülhető lett volna, hogy egy cég nevét háromszor is különbözően jegyezzék fel.)¹⁹

Fenti esetek azonban nem a fegyelmezetlenség vagy az elírás példái, hanem az államigazgatási rendszerezettség hiányát, az átláthatatlanságra való törekvést tükrözik. Vegyük Észtország példáját! Ott a rendszerváltáskor teljes kormányváltás történt, a '90-es évektől az elérhető legmodernebb kommunikációt használták az egymással szemben kommunikáló adatbázisokban is. Mivel Észtországban használják a modern technológiákat, ezek azonnal megteremtették a nyitottság és az átláthatóság feltételeit is, amely mögött nyilvánvalóan látszik a kormány azon szándéka, ami a korrupció visszaszorítására törekszik. Az „*open government*” (nyílt kormányzás) nagyságrendekkel képes csökkenteni a korrupciós kockázatokat, ahogyan azt Észtország esete is bizonyítja a 2012-es CPI indexben elfoglalt 32. helyezéssel. Magyarországon valami miatt mégsem működnek a világon mindenhol elérhető technológiai újítások. A közérdekű és a közérdekből nyilvános adatokhoz törté-

nő hozzáférés (kereshető adatbázisok) felhasználóbarát formátumának megteremtése elengedhetetlen tehát mind a korrupció kutatásához, mértékének való méréséhez, mind pedig a korrupció visszaszorításához, hiszen meglétük nélkül a modern kori kormányzás kivitelezhetetlen és a korrupció ezen a területen továbbra is kutathatatlan marad.²⁰

A TI Magyarország felmérése alapján a magyarok többsége, azaz 61 százaléka szerint nőtt a korrupció az elmúlt két évben (2010-2012). A magyarok egy ötfokú skálán 3,8-ra értékelték a politika és az állami korrupciós helyzet súlyosságát, azaz többségük a politikai életben tartja a legsúlyosabbnak a helyzetet. A magyarok szerint az állami és önkormányzati ügyintézésben a személyes kapcsolatoknak óriási, mondhatni döntő a szerepük. Bevallásuk szerint az emberek 27 százaléka fizetett már kenőpénzt.²¹ Ez az eredmény elkeserítő.

A TI Magyarország 2013-as felmérésének eredménye a korrupció globális helyzetéről megdöbbentő. Európában szinte egyedülállóan, a magyarok 70 százaléka, azaz tíz magyar közül hét nyilatkozta egyértelműen, hogy nem is jelentené, ha korrupcióval szembesülne. A megkérdezettek 41 százaléka azért tartózkodik a bejelentéstől, mert egyáltalán nem bízik abban, hogy bármi is történne az ügyben. A tétlenek 21 százaléka pedig azért marad tétlen, mert fél a bejelentés következményeitől. (2. sz. melléklet) Az, hogy tíz magyar közül csak hárman tennének a korrupció ellen, a legrosszabb arány Európában. A TI adatai szerint a németek

például 94, a britek 91 százaléka jelentené, ha ilyesmit tapasztalna.²²

A fenti brit és németországi adat irigylésre méltó. Foglalkoztat a kérdés, hogy vajon mi okozza ezt a szakadéknyi különbséget nemzet és nemzet között. Mivel német párkapcsolatban élek és párom karrierje kezdetén Németországban évtizedekig cégvezetőként dolgozott, megkérdeztem az ő véleményét is a témáról és a nemzetek közötti hatalmas különbségek lehetséges okairól. Elmondása szerint korábban soha nem találkozott korrupcióval, első találkozója az első Budapesten töltött estéjén volt, amikor két rendőr megállította az Andrássy úton. Elmagyarázták, hogy gyorsan hajtott, majd elmagyarázták, hogy ez 10.000 forint lesz zsebbe, vagy a háromszorosa, ha jegyzőkönyvet vesznek fel. Visszatérve az alapkérdésre párom így fogalmazott: biztos abban, hogy történelmünkéből, múltunkból is ered a különbség. Magyarországon és a kommunista elnyomás alól a '90-es évek ölelésében felszabadult többi közép- és kelet-európai országban nehéz határt szabni a lehetőségeknek és a vágyaknak. Ráadásul megvan a magyaroknak az a jó tulajdonsága, hogy mindenre találnak megoldást – ismerős vagy rokon, így vagy úgy, de olyan nincs, hogy ne legyen megoldás. Míg a németek egymást is szem előtt tartva, egymás mögött haladva, egy utat, irányt követnek, addig a magyarok csak érintik ennek a közös útnak a szélét, nagyjából ők is egy irányba haladnak, csak fél lábbal mindig lelépnek az útról. És ez ellen senki nem tesz, hiszen egyfelől szinte mindenki hason-

lóképp cselekszik, másrésztől úgysem történne semmi egy esetleges bejelentés kapcsán.

Kelemen-Hényel Nikoletta készített egy reprezentatívnak nem mondható, 37 főt megkérdező felmérést Németországban, az építőiparban tevékenykedő kis- és közepes cégek (Leitner, Otto Reischl, M-Haseitl Bau stb.) dolgozóival, korrupcióval való találkozásukat kutatva. Eredmény: A megkérdezettek 100 %-a szerint nincs és nem is létezik építőipari korrupció Németországban. A megkérdezettek 100 %-a szerint a német politika nem vesz részt semmilyen formában az építőipari tendereken. A válaszadók szintén 100 %-a nem találkozott soha a korrupcióval. A kérdőívet kitöltött mérnökök, pénzügyesek és vállalatvezetők (a megkérdezettek 100 %-a) soha nem venne részt vagy fogadna el olyan munkát, amelyben kenőpénzt kellene visszafizetnie.²³

A Nemzeti Integritás Tanulmány egy olyan összefoglaló „országjelentés”, amely a páneurópai korrupcióellenes kezdeményezés részeként, az Európai Bizottság Belügyi Főigazgatóságának támogatásával készült. Célja, hogy 25 európai állam Nemzeti Integritásrendszerét (NIS) szisztematikusan vizsgálja meg és ahol szükséges, a reformok érdekében szót emeljen. Az integritásrendszer vizsgálatára 2011-ben már második alkalommal került sor Magyarországon. A NIS az alábbi 13 „pillér”, azaz intézmény és szektor teljesítményét és korrupciós kockázatait értékelte, amelyek az ország integritási rendszerének legfontosabb alkotóelemeinek tekinthetők.²⁴

Közhatalmi ágak	KÖZSEKTOR	NEM KORMÁNYZATI SEKTOR
1. Törvényhozás	4. Közigazgatás	10. Média
2. Végrehajtó hatalom	5. Rendvédelmi szervek	11. Civil Szervezetek
3. Igazságszolgáltatás	6. Választási szervek	12. Politikai Pártok
	7. Országgyűlési biztosok	13. Üzleti szektor
	8. Állami Számvevőszék	
	9. Kormányzati korrupcióellenes szervezetek	
Nemzeti Integritásrendszer		

Forrás: Nemzeti Integritás Tanulmány 2011

Fenti NIS kezdeményezés segítségével lehetőségünk nyílik egy ország integritási rendszerének elemzésére, a legkockázatosabbnak ítélt intézmények korrupció ellenes munkájának (hiányosságainak) értékelésére. A tanulmány feltételezi, hogy egy-egy intézmény korrupció ellenes munkájában alkalmazott hibái, hiányosságai a komoly problémákat okozhatnak a teljes rendszer sikerességében és működésében. A jelentés felépítésére jellemző, hogy elsőként áttekinti az adott intézmény kapacitásainak teljességét (erőforrások megléte, intézmény jogi státusza). Másodsorban vizsgálja meg a belső irányítási szabályokat és gyakorlatot annak tekintetében, hogy az kellően átláthatóan, számon kérhetően és tisztességesen működik-e. Harmadsorban elemzi, hogy az adott intézmény megfelelően látja-e el a számára kijelölt korrupcióellenes feladatait, biztosítja-e a Kormány hatékony ellenőrzését (pl. törvényhozás), fellép-e a korrupciós ügyekkel szemben (pl. végrehajtó hatalom, rendvédelem).²⁵

A NIS jelentés elsősorban kvalitatív kutatási eszközökkel, dokumentumelemzéssel és mélyinterjúk lefolytatása nyomán készült. A mélyinterjúk eseté-

ben az egyik személy az adott intézmény képviselőjeként, a másik külső szakértőként – akár nevének elhagyásával – vett részt az adatgyűjtésben. Az elemzés mindösszesen 150 indikátort tartalmaz, pillérenként 12 mutatót és a magyarországi intézmények 2011-es állapotát mutatja be az elmúlt 2-3 évből vett információk segítségével. Az elemzés legalapvetőbb célja egy „pillanatfelvétel” kialakítása az országról, amely kép aztán kellő lendületet adhat az antikorrupciós politika szükséges változtatásaihoz.²⁶

A 2012-es CPI index újra rámutatott arra a szomorú és érthetetlen tényre, hogy nem csak Magyarországon, de a világ nagy részén még mindig nem történnek meg a megfelelő, hatásos és eredményes intézkedések a kormányok részéről, hiszen a korrupció továbbra is világszerte rombolja a társadalmakat. Huguette Labelle, a Transparency International igazgatóságának elnöke azt hangsúlyozza, hogy a közszférának sokkal átláthatóbban kell működnie, a közhatalom gyakorlóinak pedig ténylegesen számot kell adniuk tevékenységükről. A kormányoknak átfogó antikorrupciós intézkedéseket kell bevezetniük a közszektorban. Átláthatóvá kell tenni a köz-

pénzek felhasználását, a közhatalmat gyakorló szervek működésének pedig számon kérhetőnek kell lennie.²⁷

A TI Magyarország folyamatosan figyelemmel kíséri a Kormány munkáját, ajánlásokat fogalmaz meg és nyújt be a helyzet javítására. Véleményük szerint elengedhetetlenül szükséges a Kormánytól független kontrollintézmények autonómiájának felállítása, valamint ki kell zárni annak a lehetőségét, hogy továbbra is döntően az államhoz közel álló üzleti csoportok érdekei érvényesüljenek az állami döntéshozatalban. Fontosnak tartják továbbá a párt- és kampányfinanszírozás átláthatóvá tételét és a közérdekű bejelentések hatékony kezelését.²⁸ (folytatjuk)

KOSTYIK ÉVA

Jegyzetek

1. Háromezer éves a korrupció

Ahmed Saleh egyiptomi történész rábukkant a történelem legelső ismert korrupciós ügyére: 3000 évvel ezelőtt az ősi Egyiptomban már bizonyíthatóan szerepet játszott a politikai korrupció és a magas rangú bűnösök felelősségre vonásának eltussolása. A felfedezés lényege, hogy Sobekemsaf király sírjának az Újbirodalom idején történt kirablását követően a magas rangú hivatalnokoknak szabad elvonulást biztosítottak, míg az alacsonyabb sorból származó embereket Théba városában elítélték és megbüntették.

<http://www.mult-kor.hu/cikk.php?id=6704>

Letöltve: 2012. szeptember 6.

2. Korrupciógyanús esetek a magyar médiában 2001-2007 között

http://www.crc.uni-corvinus.hu/download/korrupcio_2009_mediaelemzes_2001_07_090310.pdf

Letöltve: 2013. október 22.

3. Gulyás Gyula: *A politikai korrupció és a hatalom erkölcsi kiüresedése*. Politikatudományi szemle 1-2 (2002), 215-216

4. Az állam elleni bűncselekmények

http://hu.wikipedia.org/wiki/Az_%C3%A1llam_elleni_b%C5%B1ncselekm%C3%A9nyek
Letöltve: 2013. október 15.

5. Csemegi-kódex

http://hu.wikipedia.org/wiki/Csemegi_k%C3%B3dex
Letöltve: 2013. október 15.

6. Korrupció

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Korrupci%C3%B3>

Letöltve: 2013. október 5.

7. Korrupció

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Korrupci%C3%B3>

Letöltve: 2013. október 5.

8. A korrupció kialakulása és fennmaradása: evolúciós-etológiai szempontok

http://mek.oszk.hu/07900/07999/pdf/bereczkei-toth_p.pdf

Letöltve: 2012. szeptember 7.

9. Révai Nagy Lexikona: *Korrupció*. Budapest: Révai testvérek irodalmi intézet részvénytársaság, 1915., XII. kötet, 59.

10. Megbízók, megbízottak és kliensek

<http://www.szociologia.hu/dynamic/9704-szanto.htm>

Letöltve: 2012. szeptember 7.

11. Mi a korrupció?

<http://www.merjtenni.hu>

Letöltve: 2013. október 6.

12. Korrupciós kockázatok Magyarországon

http://www.transparency.hu/uploads/docs/Korrupcios_kockazatok_final.pdf

Letöltve: 2013. október 13.

13. Korrupciógyanús esetek a magyar médiában 2001-2007 között

http://www.crc.uni-corvinus.hu/download/korrupcio_2009_mediaelemzes_2001_07_090310.pdf

Letöltve: 2013. október 22.

14. CPI 2012- Az eredmények

http://www.transparency.hu/CPI_2012

Letöltve: 2013. október 11.

15. A korrupcióról általában

www.transparency.hu/korrupcirol_atalaban

- Letöltve: 2013. október 11.
 16. *A korrupcióról általában*
www.transparency.hu/korrupcirol_altalaban
 Letöltve: 2013. október 10.
17. *Korrupciós helyzetkép - A Transparency International globális felmérése*
<http://www.jogiforum.hu/hirek/30140>
 Letöltve: 2013. október 11.
18. *Korruptnak érezzük a Középet és a trafikmutyit*
http://index.hu/gazdasag/2013/08/16/gki_korrupcio/
 Letöltve: 2013. október 13.
19. *Korrupcióban külön kategória a magyar törvényhozás*
http://hvg.hu/gazdasag/20120410_korrupcio_Toht_Istvan_Janos_interju
 Letöltve: 2013. október 12.
20. *Korrupcióban külön kategória a magyar törvényhozás*
http://hvg.hu/gazdasag/20120410_korrupcio_Toht_Istvan_Janos_interju
 Letöltve: 2013. október 12.
21. *Korrupciós helyzetkép - A Transparency International globális felmérése*
<http://www.jogiforum.hu/hirek/30140>
 Letöltve: 2013. október 11.
22. *Korrupciós helyzetkép - A Transparency International globális felmérése*
<http://www.jogiforum.hu/hirek/30140>
- Letöltve: 2013. október 11.
23. Kelemen-Hényel Nikoletta: *Korrupciós hálózatok Magyarországon különösképpen az építőiparra*
http://korrupcio2010.hu/wp-content/downloads/kelemen_henyele_nikoletta_prezentacio.pdf
 Letöltve: 2013. október 13.
24. *Nemzeti Integritás Tanulmány 2011*
http://www.transparency.hu/Nemzeti_integritas_tanulmany_666?bind_info=page&bind_id=80
- Letöltve: 2013. október 18.
25. *Nemzeti Integritás Tanulmány 2011*
http://www.transparency.hu/Nemzeti_integritas_tanulmany_666?bind_info=page&bind_id=80
- Letöltve: 2013. október 19.
26. *Nemzeti Integritás Tanulmány 2011*
http://www.transparency.hu/Nemzeti_integritas_tanulmany_666?bind_info=page&bind_id=80
 Letöltve: 2013. október 18.
27. *Corruption Perceptions Index 2012*
http://www.transparency.hu/CPI_2012
 Letöltve: 2013. október 11.
28. *Korrupciós helyzetkép - A Transparency International globális felmérése*
<http://www.jogiforum.hu/hirek/30140>
 Letöltve: 2013. október 11.